

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ

Το πολιτισμικό προφίλ της Δράμας είναι ένα μωσαϊκό διαφορετικών χαρακτηριστικών που έχουν παραμείνει ασυναίρετα στην πορεία του χρόνου: το γηγενές μακεδονικό πολιτισμικό υπόδαφος, με την πολυτυπία και τη θαλερότητα των εθιμικών του δρωμένων, ήρθε να συμπληρώσει η πλούσια και εύρωστη ποντιακή πολιτισμική παράδοση, που και αυτή πλαισιώνεται από τους θησαυρούς της ακμαίας και αισθαντικής θρακικής κληρονομιάς, τους μυστηριακούς απόηχους του ξεριζωμένου μικρασιατικού κόσμου και τις σθεναρές εκδηλώσεις της διαχρονικής σαρακατσανέικης αυθεντικότητας... Δεν υπάρχει κατοικούμενο σημείο της Δράμας, όπου να μην ανθίζει κάποιο λουλούδι του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού, τόσο πολύχρωμο και τόσο εντυπωσιακό όσο τα αγριολούλουδα στις πλαγιές του Φαλακρού, του Μενοίκιου και της Ροδόπης.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Η περίοδος του Δωδεκαημέρου, που παρεμβάλλεται ανάμεσα στην παραμονή των Χριστουγέννων και την ημέρα των Θεοφανίων, συνδέεται γενικά με μια σειρά παραδοσιακών εκδηλώσεων. Τα δρώμενα των μεταμφιέσεων του Δωδεκαημέρου, ιδιαίτερα την ημέρα των Θεοφανείων και του αγίου Ιωάννου, επιχωριάζουν κυρίως στα χωριά των ντόπιων. Με τον όρο δρώμενα (δρω = πράττω, ενεργώ, αναπτύσσω δράση) έχει καθιερωθεί στη Λαογραφία να χαρακτηρίζονται οι θεαματικές τελετές με θρησκευτικό και μαγικό περιεχόμενο, που συνδέονται με συγκεκριμένη

εποχή του κύκλου του χρόνου και του θρησκευτικού κύκλου. Τα δρώμενα αποτελούν εκδηλώσεις των αγροτικών και ποιμενικών πληθυσμών και αποβλέπουν κατά κύριο λόγο στον εξευμενισμό των απροσδιορίστων φυσικών και υπερφυσικών δυνάμεων που επηρεάζουν τη βλάστηση και την καρποφορία της γης. Η αρχή τους χάνεται στο χρόνο και οι πανανθρώπινοι συμβολισμοί τους έχουν ενσωματωθεί στις θρησκευτικές τελετές πολλών λαών. Βεβαίως οι τελετές αυτές, με γονιμικό και ευετηρικό (ευ+έτος = καλός χρόνος, καλοχρονιά) χαρακτήρα, με την πάροδο του χρόνου και την προαγωγή της ορθολογικής σκέψης και στη λαϊκή κοσμοθεωρία, έχουν χάσει το συμβολισμό τους και αποτελούν πλέον αφορμές για διασκέδαση και ευωχία.

Σε μερικές κοινότητες της Δράμας οι εκδηλώσεις αυτές γίνονται πολύ ιδιότυπες από την επόμενη μέρα της Πρωτοχρονιάς. Στην *Καλλίφυτο*, για παράδειγμα, τη δεύτερη μέρα του νέου έτους πραγματοποιείται το έθιμο των «Μωμόγερων», ένα είδος παράστασης το οποίο συνδυάζει χορό και παντομίμα και στο οποίο συμμετέχουν χορευτές μεταμφιεσμένοι σε γέροντες. Μεγάλου ενδιαφέροντος είναι επίσης και οι παραδοσιακές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στις 6, 7 και 8 Ιανουαρίου στα χωριά *Μοναστηράκι*, *Βάλακας*, *Ξηροπόταμος*, *Πύργοι*, *Παγονέρι*, *Καλή Βρύση* και *Πετρούσα*. Κοινότητα μεταξύ των χωριών αυτών φαίνεται πως είναι το έθιμο των «Αράπηδων»: άνθρωποι κάθε ηλικίας, μεταμφιεσμένοι με κατσικοδέρματα, με τα πρόσωπά τους μαυρισμένα με αθάλη (όπως π.χ. στον *Βάλακα*) ή καλυμμένα εξολοκλήρου με ψηλές κουκούλες (όπως στο *Μοναστηράκι*, τον *Ξηροπόταμο*, την *Πετρούσα* και τους *Πύργους*), περιφέρονται στους δρόμους του χωριού, τραγουδώντας, χορεύοντας, πίνοντας και κάνοντας

εκκωφαντικό θόρυβο χάρη στις δικές τους κραυγές αλλά και τα τεράστια κουδούνια που κουβαλούν ως αναπόσπαστο μέρος της μεταμφίεσής τους. Έθιμα ιδιάζοντα σε κάθε χωριό είναι οι «Τσολιάδες», οι «Γκιλίγκες» (κορίτσια) και η συμβολική άρωση της πλατείας του χωριού στο *Μοναστηράκι*, οι «αρκούδες», η αναπαράσταση του παραδοσιακού γάμου και η «Μέρα της μαμής» (8 Ιανουαρίου) στον *Βώλακα*, τα «Μπαμπούγερα» (δηλαδή άνθρωποι μεταμφιεσμένοι με ζώομορφες ενδυμασίες) και η απομίμηση παραδοσιακού γάμου στην *Καλή Βρύση* και η «Μέρα της μπάμπως» (ένα έθιμο παρόμοιο με τη «Μέρα της μαμής») στην *Πετρούσα*, όπου ο «Ζαχαρίας», μια ζωντανή Βακτριανή καμήλα, η μασκότ των εκδηλώσεων, κλέβει αναμφισβήτητα την παράσταση. Η πλειονότητα των εκδηλώσεων αυτών, ενόψει της χρονικής τους στιγμής και της θεματικής τους, είναι σαφώς επιβιώσεις παλαιότερων παραδοσιακών τελετουργιών με γονιμικό και ευετηρικό χαρακτήρα.

ΚΟΥΡΜΠΙΑΝΙ

Η λέξη *kurban* είναι τουρκική και σημαίνει τη θυσία ενός ζώου και την τελετουργική ευχία με την ευκαιρία μιας θρησκευτικής γιορτής. Η λέξη μεταφέρθηκε στη Μακεδονία μαζί με το έθιμο από Έλληνες μετανάστες από την Ανατολική Θράκη και τον Πόντο. Στο Καλαμπάκι, στις 18 Ιανουαρίου, την ημέρα που η ορθόδοξη ελληνική εκκλησία τιμά τη μνήμη του Αγίου Αθανασίου, πολιούχου της κοινότητας, ένα ζώο «θυσιάζεται» επί τούτω και ακολουθεί δημοτελής ευχία (αμέσως μετά τη θεία λειτουργία), η οποία περιλαμβάνει μουσική και χορό που δεν τελειώνουν πριν από τον ερχομό της νύχτας. Παρόμοια

γεύματα παρατίθενται στη *Μικρόπολη*, κατά τη διάρκεια της λεγόμενης «Ημέρας του Θεού» (μιας ιδιότυπης γιορτής σε ανάμνηση ιστορικών γεγονότων που έχουν εξαρχής θεωρηθεί ως θαυματουργικά), στο *οροπέδιο του Φαλακρού* όρους από τους κατοίκους του *Βάλακα* κατά την εορτή του Αγίου Πνεύματος (περί τα μέσα Ιουνίου) και στο εγκαταλελειμμένο χωριό *Ακρινό* (δίπλα στην ελληνοβουλγαρική μεθόριο) την ημέρα της γιορτής των Παμμεγίστων Ταξιαρχών (8 Νοεμβρίου). Μικρότερα «κουρμπάνια» πραγματοποιούνται ασφαλώς και σε άλλα μέρη και με την ευκαιρία άλλων θρησκευτικών εορτών.

ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Για την Ελλάδα η πασχαλινή περίοδος είναι γεμάτη από παραδόσεις, το ίδιο δε ισχύει και για τη Μακεδονία και, φυσικά, για την περιοχή της Δράμας. Μερικά έθιμα, ωστόσο, ιδιάζουν σε ορισμένες κοινότητες της Δράμας. Το Σάββατο του Λαζάρου (τελευταίο Σάββατο πριν από τη Μεγάλη Εβδομάδα) γιορτάζεται παραδοσιακά με κορίτσια (ή γυναίκες που ονομάζονται «Λαζαρίνες») να πηγαίνουν από πόρτα σε πόρτα ψάλλοντας ιδιάζοντα άσματα, όπως στους *Πύργους*, τον *Βώλακα* και αλλού, ή, όπως κάνουν κατ' έθος στη *Δράμα* οι κυρίες πολιτιστικών συλλόγων της πόλης, όπως η «Θρακική Εστία» και το «Λύκειον των Ελληνίδων». Πέρα από τα άλλα έθιμα της Μεγάλης Εβδομάδας, που είναι σχετικά κοινά σε όλο τον ελληνορθόδοξο κόσμο,

πολλές παραδοσιακές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στην περιοχή της Δράμας συνδέονται με δύο κυρίως θρησκευτικές γιορτές, συγκεκριμένα τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου (που εορτάζεται συνήθως τη Δευτέρα της Διακαινησίμου) και εκείνη της Ζωοδόχου Πηγής. Περισσότερο ιδιάζοντα είναι τα έθιμα της λιτάνευσης (την Πέμπτη της Διακαινησίμου) της εικόνας της Αναστάσεως γύρω από την *Καλή Βρύση*, συμπεριλαμβανομένου και του αγροκτήματος, που αποσκοπεί στην προστασία του χωριού και των γεννημάτων από αντίζοα φυσικά φαινόμενα και οι ιπποδρομίες του Δοξάτου την ημέρα γιορτής του Αγίου Αθανασίου (2 Μαΐου). Τελευταία και σημαντικότερη ανάμεσα στις παραδοσιακές εκδηλώσεις της πασχαλινής περιόδου είναι η προμνημονευθείσα «Ημέρα του Θεού», που γιορτάζεται στη *Μικρόπολη* κατά το δεύτερο ή το τρίτο Σαββατοκύριακο του Μαΐου.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Για πολλούς λόγους το καλοκαίρι είναι η προσφορότερη περίοδος για να διασκεδάσουν οι άνθρωποι με την ευκαιρία θρησκευτικών και παραδοσιακών εορτών. Τέτοιες καλοκαιρινές εορτές τελούνται με διάφορες ευκαιρίες σε κοινότητες της περιοχής Δράμας, οι πιο σημαντικές από τις οποίες είναι οι ακόλουθες: 1) Η εορτή των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στην *Κάτω Βροντού*, το *Παρανέστι*, το *Καλαμπάκι* και αλλού, και, κατά τον πιο εντυπωσιακό τρόπο, στη *Μαυρολεύκη*,

όπου πραγματοποιούνται τα περίφημα «Αναστενάρια» με πυροβολασία που προκαλεί κατάπληξη στους θεατές, ακόμη και τους σκεπτικιστές· 2) η εορτή του Αγίου Πνεύματος (κάποια στιγμή μέσα στον Ιούνιο, καθώς πρόκειται για κινητή εορτή) που γιορτάζεται στον *Καλαμώννα*, τον *Βαθύτοπο* και το *Παγονέρι*, καθώς επίσης και στο οροπέδιο του *Φαλακρού* (στο ορεινό εξωκλήσι του Αγίου Πνεύματος) από τους κατοίκους του *Βάλακα*, οι οποίοι αργότερα την

ίδια μέρα οργανώνουν στο χωριό τους και ιπποδρομίες· 3) η εορτή του Προφήτη Ηλία (20 Ιουλίου) που γιορτάζεται σε διάφορα μέρη, όπως το Φωτολίβος, τον Βάλακα (με μια σειρά εκδηλώσεων που αποκαλούνται «Ηλιανά»), το Περιθώρι, την Προσοτσάνη, το Νικηφόρο και την Κούτρα Ελατίας (όπου πραγματοποιούνται πολυήμερες εορταστικές εκδηλώσεις επ' ευκαιρία του ετήσιου «Ανταμώματος των Σαρακατσαναίων»).

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ

Η ακολουθία των παραδοσιακών πανηγυριών συνεχίζεται το φθινόπωρο και τον πρώτο μήνα του χειμώνα. Κάθε χρόνο στις 8 Νοεμβρίου, ανήμερα των Ταξιαρχών, τελείται στο Ακρινό Νευροκοπίου πανηγύρι πάνδημο, στο οποίο συμμετέχουν και Βούλγαροι πιστοί που διασχίζουν τα σύνορα για να πάρουν μέρος στην τελετή και στις παραδοσιακές συνεντεύσεις. Η σημαντικότερη γιορτή που κλείνει τον ετήσιο κύκλο των παραδοσιακών πανηγυριών στην περιοχή της Δράμας είναι αυτή της Αγίας Βαρβάρας, πολιούχου της πόλης, στις 4 Δεκεμβρίου: πέρα από τις θρησκευτικές τελετές που πραγματοποιούνται με κατάνυξη στο μικρό αλλά δημοφιλέστατο παρεκκλήσι της Αγίας Βαρβάρας, χτισμένο δίπλα στις ομώνυμες πηγές, το έθιμο των μικρών χειροποίητων καρabiών, που αφήνονται στολισμένα με αναμμένα κεριά να «ταξιδέψουν» στις παρακείμενες πισίνες, προσφέρει μια μοναδική εμπειρία.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΚΔΗΛΩΣΗ	ΤΟΠΟΣ
2 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις – Μωμόγεροι	Καλλίφυτος
6 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις – Αράπηδες	Μοναστηράκι
7 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις – Αράπηδες	Ξηροπόταμος
7-8 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις – Μπαμπούγερα	Καλή Βρύση
7-8 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις – Αράπηδες – Ημέρα της μαμής	Βώλακας
7-8 Ιανουαρίου	Μεταμφιέσεις – Ημέρα της Μπάμπως	Πετρούσα
18 Ιανουαρίου	Κουρμπάνι	Καλαμπάκι
Δευτέρα της Τυροφάγου	Καλόγερος	Καλαμπάκι
Κυριακή πριν από την έναρξη της Σαρακοστής	Εθιμοτυπικές Πυρές (Κούπες)	Καλλιθέα, Καλή Βρύση, Χαριτωμένη
	Εθιμοτυπικές Πυρές (Μπουμπούνες)	Φτελιά, Καλός Αγρός
Κυριακή της Τυρινής	Καλόγερος	Μαυρολεύκη
Πέμπτη της Διακαινησίμου	Λιτάνευσης της εικόνας της Αναστάσεως	Καλή Βρύση
Παρασκευή της Διακαινησίμου	Κουρμπάνι	Δασωτό, Κύρια, Μοναστηράκι
2 Μαΐου	Ιπποδρομίες	Δοξάτο
2ο ή 3ο Σαββατοκύριακο του Μαΐου	Ημέρα του Θεού	Μικρόπολη
19-21 Μαΐου	Αναστενάρια – Πυροβασίες	Μαυρολεύκη
Αγίου Πνεύματος	Ιπποδρομίες – Κουρμπάνι	Φαλακρό (Βώλακας)
20 Ιουλίου	Ηλιανά	Βώλακας
20 Ιουλίου	Αντάμωμα Σαρακατσάνων	Δασικό Χωριό Ελατιάς
8 Νοεμβρίου	Κουρμπάνι	Ακρινό Κ. Νευροκοπίου
4 Δεκεμβρίου	Καραβάκια	Δράμα

Εκτός από τις παραπάνω, στην περιοχή της Δράμας πραγματοποιούνται πολλές μη παραδοσιακές εκδηλώσεις: εκδηλώσεις δηλαδή που καθιερώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή πολιτιστικά σωματεία. Καθαρά πολιτιστικές εκδηλώσεις (φιλολογικές, μουσικές, εικαστικές) διοργανώνονται από τους Δήμους, την Περιφερειακή Ενότητα και από τους άλλους ιδιωτικούς πολιτιστικούς συλλόγους σε διάφορες τακτές ή εξαιρετικές ευκαιρίες (όπως το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους, τα Ελευ-

θέρια Δράμας, η Ονειρούπολη, το Καρναβάλι της Χωριστής και του Περιθωρίου, η Γιορτή του Τσίπουρου, η Γιορτή του Κάστανου κτλ.). Πολλές ακόμη εκδηλώσεις που συνδέονται με θρησκευτικές γιορτές τελούνται σε όλες τις έδρες και τα δημοτικά διαμερίσματα του νομού ενώ πολλές μέρες του έτους είναι αφιερωμένες σε εθνικές επετείους και εκδηλώσεις μνήμης (όπως της «Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού», του ολοκαυτώματος του Δοξάτου, της «Μάχης της Γέφυρας των Παπάδων», της Μάχης Οχυρών Λίσσε, τα Κούπτσια, κ.ά.).

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ**

<http://www.pedamth.gr>

Κείμενα: Χρίστος Π. Φαράκλας, Φωτογραφία: Κ. Βιδάκης, Σχεδίαση: Α. Κόντης - Photo/Graphs Studio

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Το παρόν έντυπο συγχρηματοδοτήθηκε από την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+